

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА
УПРАВЛІННЯ**

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

_____ **Андрій ФОМЕНКО**
____.____.2020

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Освітній ступінь молодший бакалавр

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітня програма – «Психологія»

наказ ДДУВС від 31.08.2020 № 649

Статус дисципліни обов'язкова

Мова навчання українська

Дніпро – 2020

Психофізіологія// Робоча програма навчальної дисципліни. – Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. – 11 с.

РОЗРОБНИК:

Сергієні О.В. професор кафедри психології та педагогіки, доктор медичних наук, професор психології

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бочелюк В.Й. завідувач кафедри психології та педагогіки ЗВО «Запоріжська політехніка», доктор психологічних наук, професор.

Пріснякова Л.М. завідувач кафедри загальної психології ЗВО «Дніпропетровський гуманітарний університет», кандидат психологічних наук, доцент

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології 23.08.2020, протокол № 1

Рекомендовано Науково-методичною радою університету 25.08.2020, протокол № 11

Схвалено Вченою радою університету рекомендовано для використання в освітньому процесі протягом 2 років. « 27» серпня 2020, протокол № 12

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психофізіологія» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з фізіологією центральної нервової системи (головного мозку), щодо реалізації психічних функцій та процесів, зокрема:

навчальна – оволодіння здобувачів вищої освіти у галузі психології сучасними знаннями про фізіологічні і нейрофізіологічні механізми психічних функцій людини, з'ясування розвитку, становлення та досягнень психофізіології, оволодіння сучасними напрямками психофізіологічних досліджень з метою оцінки, прогнозу, адаптації та регулювання станів людини, психофізіологічного супроводу навчальної і професійної діяльності та психодіагностичного процесу, форм і методів реабілітації;

розвиваюча – формування природничо-наукової методології аналізу психічних феноменів і поведінки людини;

виховна – виховання професійно-значущих якостей, розуміння психофізіологічних складових психіки з метою особистісної гармонізації здобувачів вищої освіти.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі визначено такими компетентностями освітньої програми:

ЗК7- Здатність розвивати власну професійну етику

ЗК8 - Реалізація настанов толерантності

ЗК9 - Реалізація загальнолюдських цінностей

СК 9 - Здатність до саморозвитку та рефлексії

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: «Загальна психологія», «Вступ до спеціальності», «Історія психології».

Результати вивчення навчальної дисципліни «Психофізіологія»
Згідно з вимогами освітньої програми Здобувачі повинні **знати:**

1) на понятійному рівні:

основні категорії психофізіології,
зв'язки між цими категоріями;

2) на фундаментальному рівні:

принципи та методи психофізіології;
зміст психофізіологічних явищ;

3) на практично-творчому рівні:

засобі оцінки психофізіологічних явищ.

вміти:

1) на репродуктивному рівні:

аналізувати прояви психофізіологічних явищ;

2) на алгоритмічному рівні:

планувати та організовувати вивчення психофізіологічних явищ;

3) на евристичному рівні:

орієнтуватися в використанні методів психофізіології;

4) на творчому рівні:

застосовувати знання про психофізіологічні явища.

Програмні результати:

ПР7 - Уміння мобілізувати, координувати і регулювати діяльність

ПР12 - Володіння навичками експертизи навчальної і спеціальної літератури

ПР17 - Володіння сучасними психологічними технологіями різних наукових шкіл

Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Психофізіологія на сучасному етапі розвитку, предмет і завдання

Основні етапи становлення та розвитку психофізіології. Предмет і основні завдання психофізіології. Основні напрямки сучасної психофізіології. Проблеми психофізіології: активності, вибірковості і змістовності. Роль психофізіології у професійній підготовці практичного психолога.

ТЕМА 2. Методи психофізіологічних досліджень

Методи психофізіології: електроенцефалографія, викликаних потенціалів, топографічного зонування, комп'ютерної томографії. Методи непрямой реєстрації неспецифічних змін функціонального стану центральної нервової системи: шкірно-гальванічної реакції, оцінки функціонального стану серцево-судинної системи, реакції очей. Поліграфні дослідження. Методи самооцінки психофізіологічних станів.

ТЕМА 3. Психофізіологія сенсорних процесів. Психофізіологія рухової діяльності

Основні властивості сенсорних процесів. Рецептор, класифікація рецепторів, рефлекс, рефлекторна дуга. Нейрони, нейроглія, синапси, сенсорні системи. Передача і переробка сенсорних сигналів. Кодування інформації. Сенсорна система зору. Обробка зорової інформації. Сенсорна система слуху. Вестибулярна система. Сенсорні системи смаку та нюху. Сенсорна система шкіри, кістково-м'язового апарату. Схема тіла. Психофізіологія рухової діяльності. Класифікація руху. Управління руховою діяльністю.

ТЕМА 4. Психофізіологія пізнавальних процесів

Психофізіологія уваги. Види та властивості уваги. Орієнтовний рефлекс і явище домінанти. Пам'ять як психофізіологічний процес обробки інформації. Види пам'яті за характером психічної активності. Мимовільна й довільна пам'ять. Характеристика процесів пам'яті. Фіксація інформації в пам'яті. Психофізіологія мовлення. Перша і друга сигнальні системи. Основні ланки: сприйняття мовлення, продукування мовлення і "внутрішнє мовлення". Мозкові центри мови. Мислення як найскладніша форма психічної діяльності людини. Форми мислення. Вербальний і невербальний інтелект. Статеві відмінності та інтелектуальні функції.

ТЕМА 5. Психофізіологія емоцій та мотивації

Психофізіологічні механізми емоцій. «Емоційне коло» Папеца. Класифікація і функції емоцій. Теорії емоцій. Індикатори емоцій. Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів, їх фізіологічні прояви. Види емоцій. Емоції у людини і експресія обличчя. Дослідження емоцій. Визначення та класифікація потреб. Мотивація як суб'єктивно активований психофізіологічний стан організму до визначеної діяльності. Механізми формування мотивацій. Поняття домінуючого мотиваційного збудження.

ТЕМА 6. Психофізіологія станів людини. Психофізіологія свідомості, несвідомого та сну.

Стани людини, властивості станів. Поняття про психічний стан людини. Функціональний і психофізіологічний стан. Загальна характеристика функціональних станів. Нормальний, граничний і патологічний функціональні стани. Негативні стани, що впливають на життєдіяльність людини. Дослідження стресу Г. Сельє. Діагностичне вивчення стресу. Нервово-психічна напруга, стомлення. Психофізіологічні механізми свідомості. Види свідомості. Теорії свідомості. Поняття несвідомого. Прояви неусвідомлених психічних процесів. Поведінкові автоматизми та стереотипи. Змінені стани свідомості. Психофізіологія сну. Теорії та види сну. Стадії сну. Сновидіння. Потреба у сні.

ТЕМА 7. Психофізіологія діяльності. Психофізіологія адаптивної поведінки. Психофізіологія індивідуальних відмінностей

Поняття діяльності. Види і структура діяльності. Характеристика діяльності. Фактори ефективної діяльності. Поняття та рівні адаптації. Резистентність та реактивність організму. Види адаптації. Фактори успішної адаптації. Адаптаційні можливості людини та адаптаційний потенціал. Поняття дезадаптації та її прояви. Адаптація людини до екстремальних умов діяльності. Властивості нервових процесів — основа психофізіологічної

організації індивідуальності. Сили збудження та гальмування. Типи вищої нервової діяльності та особливості психофізіологічних проявів холериками, флегматиками, сангвініками і меланхоліками.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Психофізіологія» передбачено:

– екзамен.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв’язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні основних категорій і понять педагогіки та психології вищої школи, усвідомленні значення наукових знань для організації педагогічного процесу та науково-педагогічної діяльності.
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями . Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв’язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні основних категорій і понять педагогіки та психології вищої школи, усвідомленні значення наукових знань для організації педагогічного процесу та науково-педагогічної діяльності.
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого

	напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками .
2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру ; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення.
1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті.

Для навчальної дисципліни «Психофізіологія» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: презентації результатів виконаних завдань та досліджень, контрольні питання, тестові завдання, екзаменаційні білети.

Додаток 1.1.
до Робочої програми
з навчальної дисципліни

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Лариса НАЛИВАЙКО

« ____ » _____ 2020 р.

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 053 «Психологія»

на 2020/2021 навчальний рік

Форма навчання ДЕННА **Обсяг** 3 кредити ЄКТС (90 годин).

Курс 2 **Групи** МБ – ПС – 921

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	обсяг Загальний годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Психофізіологія на сучасному етапі розвитку, предмет і завдання	10	2	2			8
2	Методи психофізіологічних досліджень	12	2	2			10
3	Психофізіологія сенсорних процесів. Психофізіологія рухової діяльності	12	4	2		2	8
4	Психофізіологія пізнавальних	14	6	2	2	2	8

	процесів						
5	Психофізіологія емоцій та мотивації	16	6	2	2	2	10
6	Психофізіологія станів людини. Психофізіологія свідомості, несвідомого та сну.	12	4	2		2	8
7	Психофізіологія діяльності. Психофізіологія адаптивної поведінки. Психофізіологія індивідуальних відмінностей	14	6	2	2	2	8
	<i>Разом за навчальний рік</i>	90	30	14	6	10	60
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>екзамен</i>					

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології 23.08.2020,
протокол № 1

**Т.в. о. завідувача кафедри
психології та педагогіки** _____

Тимофій ДЕМЧУК

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Освітній ступінь **молодший бакалавр** Спеціальність **053 «Психологія»**
на 2020/2021 навчальний рік

Основна література

1. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 184 с.
2. Кузів, Психофізіологія: курс лекцій. – Тернопіль, вид. ТНТУ ім. Пулюя, 2017. – 194 с.
3. Філіппов М.М. Психофізіологія людини: Навч посіб. – К.: МАУП, 2003. – 136 с.
4. Кабашнюк В. О. Психофізіологія: [навчальний посібник]/ В.О. Кабашнюк, В. К. Гаврилькевич. – Львів: «Новий світ-2000», 2006.
5. Коцан І. Я. Проблеми сучасної психофізіології: курс лекцій: навч. посіб. : [для студ. ВНЗ] / І. Я. Коцан, О. П. Мотузюк, І. П. Кузнецов. – Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Біол. ф-т, Каф. фізіології людини і тварин. – Луцьк: РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010.
6. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. – К.: Академвидав, 2011.
7. Максименко С.Д. Медична психологія: підручник/ Коваль І.А., Максименко К.С. – Вінниця «Нова книга» 2008. – 520 с.
8. Варій М.Й. Загальна психологія. Підручник – К: «Центр учбової літератури» 2009. – 1007 с.
10. Макаренко М.В., Лизогуб В.С. Комп'ютерна система "Діагност-Ій для визначення нейродинамічних властивостей вищої нервової діяльності // Особливості формування та становлення психофізіологічних функцій в онтогенезі: Матер. Всеукр. наук, симпозіуму / За ред. М.В. Макаренка. – Черкаси: ЧДУ, 2003. - С. 60.
11. Малхазов О.Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю. - К.: Євролінія, 2002. - 320 с.
12. Кшменко В.В. Механізми психомоторики людини. - К., 1997. - 192 с.
13. Магхазов О.Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю. - К.: Євролінія, 2002. - 320 с.

14. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. - 400 с.

Монографії:

1. Кокун О.М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності: Монографія/ О.М. Кокун. - К.: Міленіум, 2004.

2. Психологічні особливості віддалених наслідків стресогенних впливів: Монографія / за ред. М.С. Корольчука. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014.

3. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця у професіях типу «людина-людина» : Монографія / За ред. О.М. Кокуна. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013.

Інші джерела:

1. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці. - К.: КНЕУ, 2002. – 367 с.

2. Розов В.І. Адаптивні антистресові психотехнології: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2005. – 278 с.

3. Філімонова Н.Б. Комп'ютерна експрес-методика для визначення психофізіологічного стану людини /Зб. матеріалів конф. —Культура здоров'я як предмет освіти. – Херсон, 2000. – 204-209 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://www.readwritethink.org> – безкоштовні технології для допомоги викладачу

2. <http://www.meta-ukraine.com> – Мета – українська пошукова система

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології 23.08.2020, протокол № 1

**Т.в. о. завідувача кафедри
психології та педагогіки**

Тимофій ДЕМЧУК